

RAPPORT 2025/3
FISKUNDERSÖKNINGAR I FYRISÅN 2025

Johan Persson
Gustav Johansson

FÖRFATTARE

Johan Persson och Gustav Johansson

FOTO

Framsida: Elfiske i Fyrisån nedströms Ekebydammen i augusti 2025

Foto: Johan Persson, Upplandsstiftelsen

Övriga foton, författarna samt Per Stolpe och Tomas Loreth Remén, Upplandsstiftelsen

KARTOR

Gustav Johansson

PRODUKTION OCH LAYOUT

Upplandsstiftelsen

KONTAKT UPPLANDSSTIFTELSEN

Telefon 018-611 62 71

Epost info@upplandsstiftelsen.se

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

© Upplandsstiftelsen 2025

FÖRORD

Fyrisån är en Mälarmynnande slättlandså som mynnar i Ekoln strax söder om Uppsala. I centrala Uppsala har fria vandringsvägar för fisk skapats genom att bygga en fisktrappa vid Islandsfallet och ett omlöp runt Kvarnfallet kring Upplandsmuséet. Därmed kan fisk ta sig från Mälaren upp till Ulva kvarn i Fyrisån och även en bit upp i biflödet Jumkilsån. Under 2017 färdigställdes en fiskväg vid Ulva kvarn vilket medför att fisk kan ta sig mellan Mälaren och Ekeby vid Storvreta.

Upplandsstiftelsen har sedan 2005 undersökt effekterna av fria vandringsvägar i Fyrisån genom att studera förekomsten av fisk. I denna rapport sammanfattas resultaten från 2025 års provfiskeverksamhet.

Sedan 2013 pågår även ett projekt där aspar från Fyrisån, Örsundaån och andra åar i Uppsala län märks. Denna studie presenteras i en separat Upplandsstiftelserapport.

Arbetet som presenteras i denna rapport har finansierats av Upplandsstiftelsen, Länsstyrelsen i Uppsala län, Fyrisåns vattenförbund och Uppsala kommun.

Johan Persson
Projektledare

Elfiske nedströms Kvarnfallet i Fyrisån i centrala Uppsala i augusti 2025.

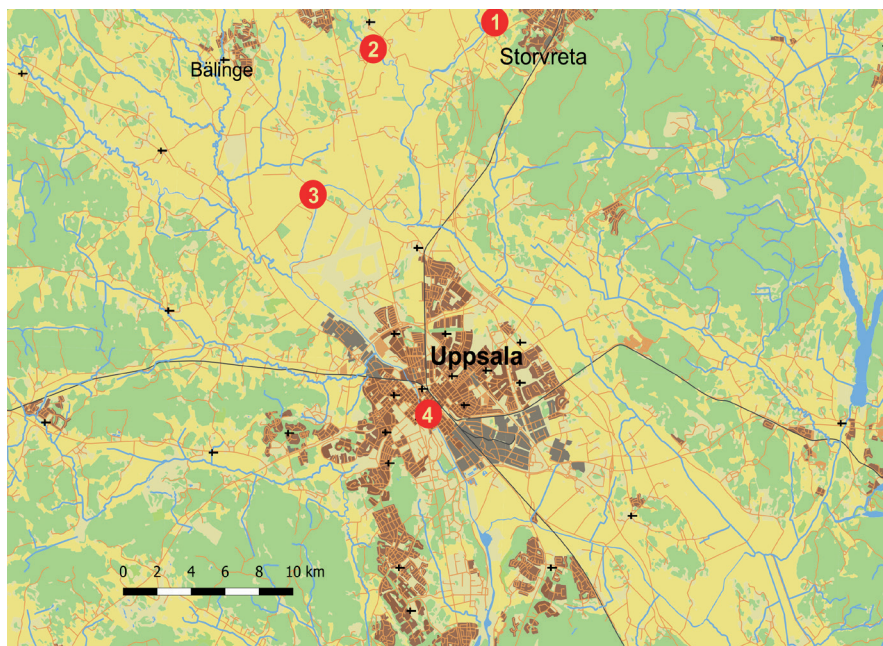
INLEDNING

Syftet med denna rapport är att beskriva de fiskinventeringar som gjorts i Fyrisån under sensommaren 2025. Undersökningarna är en del i arbetet med att skapa och utvärdera effekterna av fria vandringsvägar i systemet. Romeftersök, märkningar av aspar samt provfiske efter aspyngel presenteras i en separat rapport i Upplandsstiftelsens rapportserie under vintern 2025/2026.

Fyrisåns tre nedersta människoskapade vandringshinder är nerifrån räknat Islandsfallet och Kvarnfallet, som båda ligger i centrala Uppsala, samt Ulva kvarn som är beläget några kilometer uppströms staden. År 2007 färdigställdes ett omlöp förbi Kvarnfallet och året efter, i april 2008, öppnades fiskvandringsvägen vid Islandsfallet. Under 2017 slutfördes en fiskväg förbi Ulva kvarn. För fisken i Fyrisån innebär det att den, efter att i princip varit helt utestängd sedan 1841 då Islandsfallet konstruerades, nu kan vandra fritt från Mälaren upp till den mycket fina strömbiotopen nedströms Kvarnfallet via ytterligare fina strömsträckor vid Ulva och vidare till Ekeby kvarn nära Storvreta i Fyrisån. På den sträcka där åtgärder genomförts i Fyrisån finns två biflöden som är viktiga för fisk, nämligen Junkilsån och Björklingeån. I Junkilsån kan fisken vandra fritt till första vandringshindret vid Nyåkers kvarn. Nedanför Nyåkers kvarn utgörs området inte av någon särskilt fin strömsträcka och provfiske 2019 visade också små mängder fisk och låg diversitet (Persson och Johansson 2019). Borttagande av detta vandringshinder med återställning av strömbiotopen skulle antagligen råda bot på detta. I Björklingeån är det fri fiskpassage upp till Rostadammen. Utredningar pågår för att kunna skapa fria fiskpassager i alla tre åarna.

Upplandsstiftelsen har, med finansiellt stöd från Länsstyrelsen i Uppsala län (statliga fiskevårdsmedel, utom under 2020), Fyrisåns vattenförbund och Uppsala kommun, sedan 2005 undersökt effekterna av fria vandringsvägar i Fyrisån genom att studera förekomsten av fisk. Detta skedde från början genom elfiske i centrala Uppsala och nedströms dämnet vid Ulva kvarn, men provtagningen har sedan 2009 under vissa år utökats med att även inkludera eftersök av asprom och notdragning efter yngel, samt från 2010 elfiske vid Ekeby kvarn. Med undantag av 2007, 2012 och 2023 har lokalerna vid Ulva kvarn och nedströms Kvarnfallet elfiskats årligen. Strömsträckan vid Rosta i Björklingeån har fiskats årligen sedan 2019. Årets insatser har inbegripit provfisken under sensommaren/hösten vid Ekeby nära Storvreta, Ulva kvarn, i omlöpet vid Rosénparken, nedströms Kvarnfallet samt på strömsträckan nedströms dämnet vid Rosta i Björklingeån.

Sedan 2014 utför Upplandsstiftelsen aspmärkningsförsök i olika åar i länet. Under våren 2025 märktes aspar i Fyrisån, Örsundaån, Sävjaån, Funboån och Vistebyån. Detta arbete presenteras, tillsammans med resultat från romeftersök och en aspyngelstudie i Ekoln, i en separat rapport i Upplandsstiftelsens rapportserie under vintern 2025/2026. Vid fältarbetena som ligger till grund för föreliggande rapport har förutom författarna även Per Stolpe och Tomas Loreth Remén, Upplandsstiftelsen, deltagit.

Figur 1. De områden som besökts för provtagning är markerade med rött. Från norr till söder: 1) Ekeby kvarn, 2) nedströms Rostadammen i Björklingeån, 3) Ulva kvarn och 4) nedströms Kvarnfallet samt omlöpet genom Rosénparken.

PROVTAGNINGSLOKALER

Provfiske har skett i Fyrisån vid Ekeby kvarn, nedströms Ulva kvarn och i centrala Uppsala i omlöpet i Rosénparken samt nedströms Kvarnfallet. Även den fina strömsträckan nedströms dämnet vid Rosta i Björklingeån provfiskades. En översikt över provtagningslokalernas läge presenteras i Figur 1.

METODER

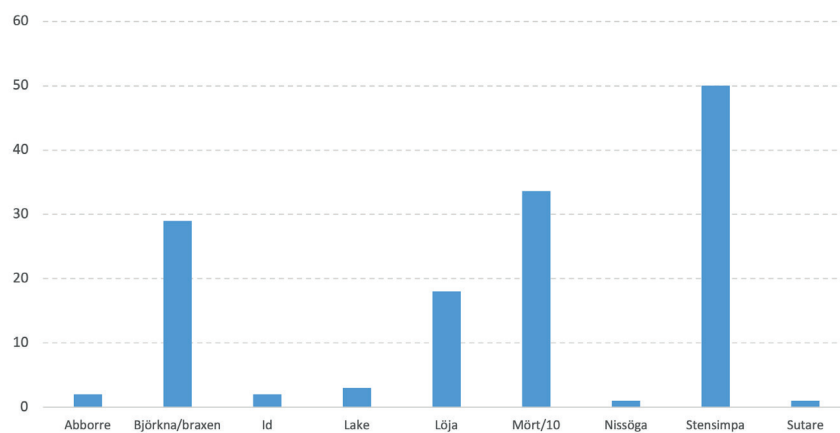
För samtliga lokalangivelser nedan hänvisas till Figur 1. Elfisket utfördes enligt Bergquist m. fl. 2010. Provfiskena var kvantitativa vilket innebär tre utfiskningar per lokal. Kvantitativa fisken lämpar sig bäst när man vill uppskatta populationstätheter och följa förändringar över tiden. För fisket användes ett LUGAB L600 elfiskeaggregat. Spänningen var 200-400 V. Elprovfiskena utfördes mellan 25 augusti och 22 september 2025.

RESULTAT OCH DISKUSSION

Ekeby kvarn

Årets provfiske gav mycket riklig fångst (Tabell 1). Totalt fångades under 2025 nio olika arter på de tre utfiskningar som genomfördes (Figur 2). Mört dominerade kraftigt följd av stensimpa och björkna/braxen. Ett exemplar av nissöga fångades 2025 att jämföra med de tio exemplar som fångades 2024. Biotopvård är nödvändig för att återskapa en mer varierad biotop, vilket skulle gynna det akvatiska livet i stort.

Figur 2. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske nedströms Ekeby kvarn 25 augusti 2025. Tre utfiskningar gjordes. Observera att data för mört har dividerats med 10.

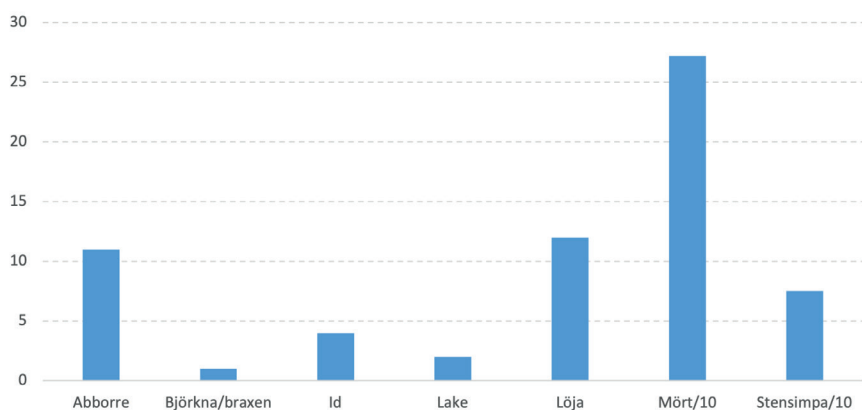
Tabell 1. Total fångst (antal individer) vid elprovfisken nedströms Ekeby kvarn 25 augusti 2025 samt sensomrarna 2010-2013 och 2015-2024. Notera att det endast var en utfiskning 2010, två under 2011 men tre under 2012, 2013 samt 2015-2025.

Art	Medelfångst per år 2010-2020	Antal år med fångst under 2010-2020	2021	2022	2023	2024	2025
Abborre	7,2	8	12	0	0	0	2
Benlöja	3,2	2	21	0	0	1	18
BjBr*	0	0	53	0	0	20	29
Björkna	4,0	6	3	0	1	0	0
Gers	0	0	0	0	1	0	0
Gädda	3,3	9	1	1	3	2	0
Id	1,9	5	13	0	1	0	2
Lake	5,8	8	9	1	2	2	3
Mört	75	10	419	7	8	85	336
Nissöga	0,5	1	0	0	0	10	1
Sarv	0,4	2	0	0	1	0	0
Signalkräfta	4,0	6	9	2	6	18	0
Småspigg	0,5	2	0	0	0	0	0
Stensimpa	64	10	35	7	20	131	50
Sutare	0,8	3	0	0	0	0	1
Summa	170		575	18	43	269	442
Antal arter	7		10	5	9	8	9

*BjBr är förkortning för björkna/braxen eftersom dessa är mycket svåra att skilja åt som yngel i fält.

Ulva kvarn

Årets fångst var 377 individer att jämföra med fjolårets 426 individer och liksom tidigare år dominerade mört och stensimpa (Tabell 2, Figur 3). Antalet arter var sju. Övriga arter som noterades var abborre, löja, id, björkna/braxen och lake.

Figur 3. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske nedströms Ulva kvarn 25 augusti 2025. Tre utfiskningar gjordes. Observera att data för mört och stensimpa har dividerats med 10.

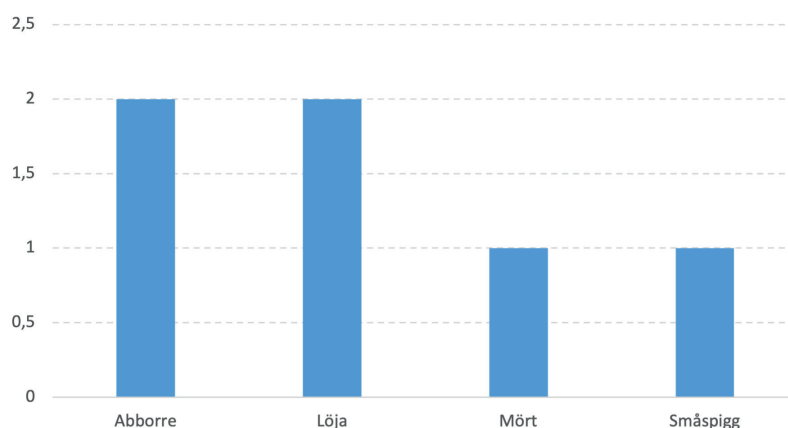
Tabell 2. Antal individer av respektive art fångade vid elprovfiske nedströms Ulva kvarn åren 2005-2025. Lokalen fiskades inte 2007 och 2012. Observera att under 2010, 2011, 2013 och 2016 gjordes endast två utfiskningar, övriga år tre, bortsett från 2021 då en utfiskning gjordes.

Art	Medelfångst per år 2005-2020	Antal år med fångst under 2005-2020	2021	2022	2023	2024	2025
Abborre	2,6	12	0	0	0	3	11
Benlöja	5,6	9	0	5	2	1	12
BjBr*	0	0	0	0	6	0	1
Björkna	7,6	8	0	0	0	0	0
Gers	0	0	2	0	0	0	0
Gädda	2,3	12	0	0	4	4	0
Id	2,6	8	2	2	0	2	4
Lake	1,8	9	3	1	1	2	1
Mört	109	14	26	13	27	125	272
Nejonöga	0,2	1	0	0	0	0	0
Nissöga	0,1	1	0	0	0	1	0
Sarv	1,3	3	0	0	16	0	0
Signalkräfta	0,1	2	0	0	0	4	0
Småspigg	0,9	6	0	0	0	0	0
Stensimpa	80	14	68	46	39	284	75
Äl	1,2	8	0	0	0	0	0
Summa	216		101	67	95	426	377
Antal arter	8		5	5	7	9	7

*BjBr är förkortning för björkna/braxen eftersom dessa är mycket svåra att skilja åt som yngel i fält.

Centrala Uppsala, omlöpet genom Rosénparken

Detta var sjuttonde året i rad som omlöpet i Rosénparken elfiskades. Årets fångst var mycket klen med endast sex fångade individer (Tabell 3, Figur 4). De arter som fångades i år var abborre, löja, mört och småspigg. Sett över åren så har artrikedomen och mängden fisk som fångats ändå varit imponerande med tanke på den lilla yta det rör sig om samt att biotopen skapades så sent som 2008.

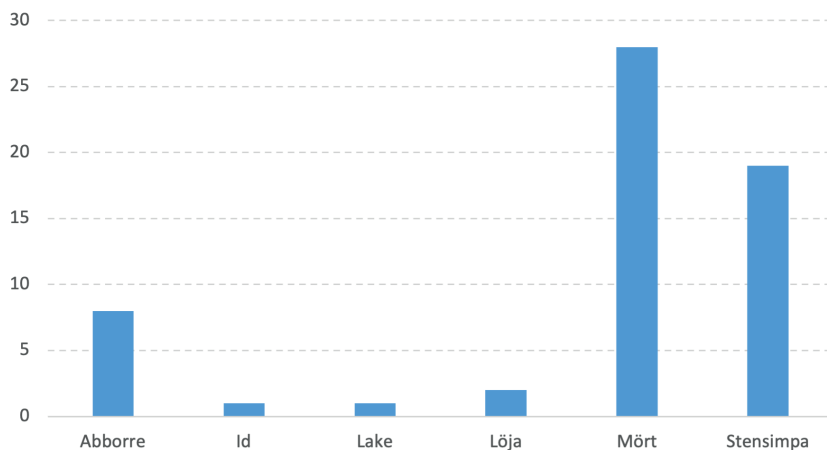
Figur 4. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske i omlöpet genom Rosénparken 28 augusti 2025. Tre utfiskningar gjordes.

Tabell 3. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske i omlöpet genom Rosénparken 28 augusti 2025 samt fångsterna under perioden 2009–2024.

Art	Medelfångst per år 2009-2020	Antal år med fångst under 2009-2020	2021	2022	2023	2024	2025
Abborre	3,0	11	4	2	15	38	2
Benlöja	4,5	9	0	2	2	1	2
Björkna	0	0	0	0	0	8	0
Braxen	0	0	0	0	0	7	0
Gers	0,5	3	0	0	0	0	0
Gädda	0,6	6	0	0	0	1	0
Id	0,6	4	0	0	1	0	0
Lake	0,3	3	0	0	0	0	0
Mört	35	12	12	7	20	84	1
Nejonöga	0,1	1	0	0	0	0	0
Signalkräfta	0,3	2	0	0	1	0	0
Småspigg	6,0	4	0	0	0	0	1
Stensimpa	0,1	1	0	0	0	0	0
Sutare	0,3	2	0	0	0	0	0
Äl	0,2	1	0	0	0	0	0
Summa	51		16	11	39	139	6
Antal arter	5		2	3	5	6	4

Centrala Uppsala, nedströms Kvarnfallet

Årets provfiske mellan Kvarnfallet och Dombbron resulterade liksom de tre senaste åren, i sex olika arter, nämligen abborre, id, lake, löja, mört och stensimpa (Tabell 4, Figur 5). Mört dominerade fångsten följt av stensimpa. Totala antalet fångade individer var måttliga 59 st.

Figur 5. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske nedströms Kvarnfallet 28 augusti 2025. Tre utfiskningar gjordes.

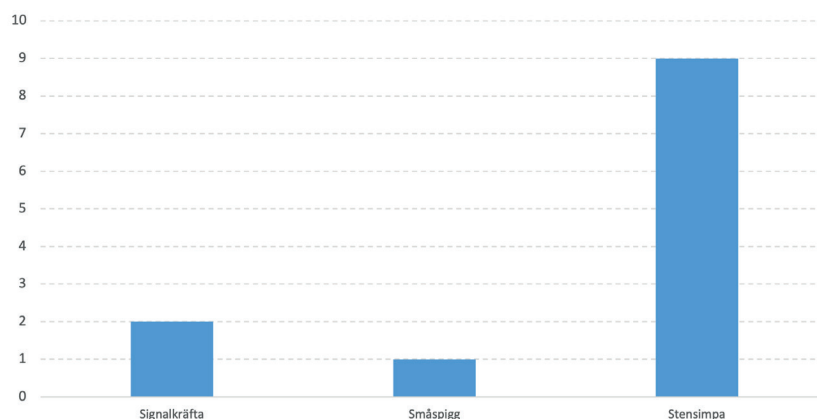
Tabell 4. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske nedströms Kvarnfallet 28 augusti 2025 samt fångsterna under perioden 2005–2024. Observera att under 2010, 2011 och 2020 gjordes endast två utfiskningar, övriga år tre. Under 2023 gjordes inget fiske på grund av högt vattenstånd.

Art	Medelfångst per år 2005-2019	Antal år med fångst under 2005-2019	2020	2021	2022	2024	2025
Abborre	12,4	10	5	42	1	45	8
Asp	0	0	0	1	0	0	0
Benlöja	3,8	5	1	0	2	4	2
Gers	0,2	2	0	0	0	0	0
Gädda	0,5	5	0	0	0	0	0
Id	1,9	7	0	2	2	2	1
Lake	0,8	6	0	0	0	0	1
Mört	50	13	22	29	1	127	28
Sarv	0,1	1	0	0	0	0	0
Signalkräfta	0,1	1	0	0	0	0	0
Stensimpa	8,7	12	20	20	12	20	19
Äl	2,8	12	0	2	0	2	0
Öring	0,4	4	0	0	1	0	0
Summa	82		48	96	19	200	59
Antal arter	6		4	6	6	6	6

Rostadammen, Björklingeån

Strömsträckan nedströms Rostadammen i Björklingeån har en varierad bottenstruktur, relativt bra med skyddande växtlighet samt riktligt med beskuggning. Fångsten bestod endast av fem arter och precis som under tidigare år dominerade stensimpa (Tabell 5, Figur 6). Inga öringar fångades under året provfiske. Områdets potential som uppätlokal för öring gör att den blir spännande att följa upp i framtiden.

Figur 6. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske nedströms Rostadammen 22 september 2025. Tre utfiskningar gjordes.

Tabell 5. Total fångst (antal individer) vid elprovfiske i Björklingeån nedströms dämnet vid Rosta 22 september 2025 samt fångsterna under perioden 2019–2024.

Art	2019	2021	2022	2023	2024	2025
Abborre	0	1	1	0	0	0
Gädda	3	0	0	0	0	0
Lake	10	13	1	7	6	0
Signalkräfta	6	15	1	6	17	2
Småspigg	2	6	0	0	2	1
Stensimpa	13	130	12	149	59	9
Öring	14	10	1	27	2	0
Summa	48	175	16	189	86	12
Antal arter	6	6	5	4	5	3

SLUTSATSER

Genom årliga provfisken finns nu fleråriga dataserier från tiden både före och efter öppnandet av fiskvandringvägarna, både i centrala Uppsala och vid Ulva kvarn. Dataserierna är fortsatt mycket viktiga att följa upp ur både ett lokalt och ett nationellt perspektiv eftersom uppföljningar av liknande projekt är ovanliga i Sverige. Vidare är det viktigt att årligen säkerställa att fiskvägarnas funktion upprätthålls. Bygget av fiskvandringvägen förbi Ulva kvarn, som färdigställdes under 2017, innebär att det är möjligt för fisk att vandra mellan Mälaren och Ekeby kvarn nära Storvreta, där det närmast uppströms belägna vandringshindret finns. För att det i framtiden ska bli möjligt för aspen att leka vid Ekeby bör biotopvård, i form av

Nissöga fångat nedströms Ekebydammen, Fyrisån, i augusti 2025.

tillförsel av grövre stenar och block samt grävning av gropar, utföras eftersom sträckan är kraftigt rensad.

Fortsatt uppföljning av fiskförekomsten blir mycket viktig även under de kommande åren, särskilt om nya fiskvägar anläggs på flera platser i Fyrisån, Björklingeån och Jumkilsån. Mot bakgrund av problem med instängd fisk i årummet i Fyrisån sommaren 2025 bör fungerande nedströmspassager i nya fiskvägar tas fram och följas upp. Det bör dock poängteras att naturliga passager alltid är att föredra framför tekniska lösningar.

TACKORD

Tack till Per Stolpe och Tomas Loreth Remén, Upplandsstiftelsen, för väl utfört fältarbete.

REFERENSER

Bergquist B, Degerman E och Sers B (2010) Elfiske i rinnande vatten. Naturvårdsverket, Version 1–5 2010-05-05, 15 sid.

Persson J och Johansson G (2019) Fiskundersökningar i Fyrisån 2109. Upplandsstiftelsen, Rapport 2019/4, 15 sid.

I denna rapport presenteras elfiskeinventeringarna som genomförts i Fyrisån och Björklingeån under sensommaren 2025. Undersökningarna är en del i arbetet med att utvärdera effekterna av fria vandringvägar i åsystemet. Bilden visar en lake som fångades vid Ulva kvarn.